

időszak, amikor az emberiség két harmada felszabadul a gyarmati függés alól, és saját, legalább névleg független országának állampolgárává válik. Ezek az emberek fokozatosan kezdik felfedezni a múltjukat, a legendáikat, mítoszaikat, gyökereiket, önazonosságukat és persze az ebből fakadó büszkeséget. Kezdek úgy érezni, hogy ők maguk lettek sorsuk irányítói, gazdái, s közben gyűlölettel utasítanak vissza minden próbálkozást, amely kizárólag tárgyaknak, bérmunkásoknak, az elnyomás áldozatainak és passzív objektumainak tekinti őket.

Meglehet, annyira új és egészen más világ felé haladunk, hogy eddigi történelmi tapasztalataink kevésnek bizonyulnak ahhoz, hogy ezt a világot megértsük és mozogni tudjunk benne. Mindenesetre az a világ, amely felé tartunk, a Nagy Lehetőség Bolygója, de nem a feltétlen lehetőségé, mert csak azok előtt lesz nyitva, akik komolyan veszik feladataikat, s ezt azzal bizonyítják, hogy saját magukat is komolyan veszik. Olyan világ ez, amely potenciálisan sokat nyújt, de sokat is követel, amelyben a könnyebb, rövidebb úttal való próbálkozás gyakran zsákutcába vezet.

Ebben az új világban folyton egy új Másikkal fogunk találkozni, aki csak lassan bontakozik ki korunk káoszából és zűrzavarából. Lehet, hogy ez a Másik a modern kor kultúráját alkotó két, szembenálló irányzathoz fog megszületni – a mai valóságunkat globalizáló és az egyediségünket, a különbségeinket, a megismételhetetlenségünket őrző irányzathoz. Ezeknek lesz a gyümölcse és örököse. Párbeszédre és egyetértésre kell vele törekednünk.

Milyen lesz ez az új Másik? Hogy fog lezajlani a találkozásunk? Mit mondunk egymásnak? És milyen nyelven? Képesek leszünk-e meghallgatni egymást? Megérteni egymást? Akarunk-e majd együtt hivatkozni arra, ami – Joseph Conradot idézve – „megszólítja lelkesedés és csodálat megtapasztalására való képességünket, az életet körülengő titok felfedezésének képességét, az irgalom, a szépség és fájdalom bennünk lévő érzését, az egész világhoz fűző titkos kapcsolatunkat – és azt a gyengéd, de lebírhatatlan szolidaritás-érzésünket, amely eggyé forrasztja megszámlálhatatlan emberi szív magányát, megszólítja bennünk a remények, örömök, gondok, törekvések, illúziók, álmok, félelmek közös élményét, amely összeköti embert az emberrel, összeköti az egész emberiséget – halottakat az élőkkel, élöket a még meg nem születettekkel”.

*Szenyán Erzsébet fordítása
Európai Utas 57. sz. 2004/4.
(részletek)*

LÁZÁR ERVIN (1936–2006)

Európa – aggófü koszorúval

Öregedvén az ember, lemond az egykori ifjonc vágyairól. Némelyekről, persze, kénytelen-kelletlen, mert jól tudja, már nem tudna helytállni. Ez a lemondás a bölcsesség körébe tartozik. Így születik a bölcs öregember. De van, amiről éppen hogy nem kellene lemondania, sőt bizonygathatná: ennek most jött el az ideje öreg korodra. Élje vele! S ha nem élne vele, akkor az fogyatékos. De minő öröm, minő szerencse: az öreg ember már nem szégyelli fogyatékoságait. Válat von, és bevallja. Így kovácsol a fogyatékoságból erényt. Akkor már mondom is: nem szeretek utazni.

Húszéves korom táján, amikor Párizsba vágytam, Afrikába, tengerekbe, égbe nyúló hegyekbe, akkor még Kőszegre se utazhattam, mert oda csak határsáv-igazolvánnyal lehetett. Volt kilométeres határsáv-igazolvány, a jobbknak ötvenméteres. Ötven méterre megközelíthetted a határt. Aztán harmincéves lettél, itt a hetven dollár, a turistaútleveled, árgus szemmel nézett rád a rendőrség, miért? Hova? Kivel? Milyen

szándékkal? És amikor hatodszori nekifutásra megkaptad az útlevelet, a nyugatnémet követség nem adott vízumot, mert gyanús vagy, nagyon gyanús. Elszállt az ifjúság, el a tengerek, el Párizs, el az égbe nyúló hegyek, sejhaj Afrika. Most már utazhatnak. Talán még Afrikába is. De már gyűlölök vonatra szállni. Repülőre. Itthagyni a reggeli újságomat, az esti boromat, ennek a böhöm liftnek a nyekergését, az ablakból látható százéves háztetőt. Azért persze elmennék. Ha egy villamosmegállóra lenne tőlem Afrika, Párizs, a tenger, az égbe nyúló hegyek. Estére hazavillamosznék. És elmesélném, mit láttam. Milyen isten háta mögötti kis falvakat, erdőket, verejtékkal művelt földeket, fura útszéli kis kocsmákat, szótlan földszíni embereket. Mert nem vagyok már kíváncsi a csillogó látványosságokra, elhagyott utakon szeretnék baktatni, nézni, milyenek az odakinti vetések, hogy nőnek ott kint a gazok, hogy metszette meg szőlejét az öreg katalán, milyen kolompot akaszt a tehene nyakába az argentin *gaucho*.

Tetszik látni, hogy belelendültem. Talán azért, hogy ne kelljen bevallanom: attól tartok, ez a fénylő flancos Nyugat sohasem fogad be engem. Főképpen persze az én hibámból földet horpasztó tuskó voltom miatt, mert nem tudok nyelveket, mert a sztráda melletti vécében nyakamat tekergetve keresem a lehúzó, s amikor megalázva földadom, s elindulok az ajtó felé, akkor lezubog a víz (fotocella, te marha!), amikor izgatottan osztok és szorzok, s kiderül, egy vendéglői ebéd a családomnak félhavi nyugdíjamba kerülne, amikor azt olvasom az osztrák üzletben kifüggesztett táblán, hogy „magyar, ne lopj!” – ajoj! Szóval behúzott a nyakamat, s ügyesen kitalálom ezt a hosszadalmas, s mi tagadás, icipicit sántító aforizmát: Aki öregkorára tíz négyzetkilométeren nem találja meg mindazt, amire szükség van, az keresztbe-kasul utazhatja a világot, sose lel meg semmit.

Ezt gondoltam akkor is, amikor néhány éve meghívtak Strasbourgba, jobban mondva a várossal egybeépült Schiltigheimbe egy közép-európai irodalmi találkozóra. Vitt a vonat a német éjszakába, egymagam ültem a fülkében, s rázott a visszafojtott röhögés. Mit keresel itt, te bamba, félküllős alsórácegresi, te böszme, eszehagyott fajankó – s közben suhogtak a vonat mellett a kivilágított állomások: Göppingen, Karlsruhe... Mint a szigorú, felemelt mutatóujj.

Strasbourgban madame Berthel fogadott az állomáson, a későbbiekben is kedves kalauzom és útbaigazítóm maradt. Ő vitt el az irodalmi rendezvény szervezőjéhez, Armand Peterhez. Azt képzeled, hogy irodalommal... – méregettem gyanakodva a tömzsi,

mosolygós férfit. Azt képzelte. Teltházás irodalmi estek. Lengyel írók, szerbek, szlovének, román, cseh... A szeretet türelme: a közép-európai szerző műve elhangzik anyanyelvén, majd németül, franciául. Dübörgő tapsok. És kigyúl egy kis fényecske. Másnap már egymásra vigyorgunk a macedón költővel: látod, minket megbecsül Európa. A keblére ölel. S most már tudhatod: van egy ilyen Európa is. Armand Peter Európája. Nagyon régen szerettem volna ezt a köszönetszót elmotyogni. Példának felhozni mindenki számára, ki Európa újbóli egybekovácsolásával foglalkozik.

S ráadásul Schiltigheimben ráakadtam az aggófűre is. Régóta szerettem volna megtudni, mi annak az ezüstsínű növénynek a neve, ami Alsórácegresen a Sió-parti legelőn terem. Mert nélküle nem tudok belekezdeni egy novellába. S lám, ott virult az ezüstsínű egy utcai virágárus pultján. Rajta a fölirat: *Cinénaire*. Itthon csak fel kellett lapoznom a megfelelő növényeskönyvet. Ott állt benne, amit keresek, az az aggófű. De hívják angyalbojtnak is, boszorkánytalpnak is.

Hát imígyen gyalogolok Európa felé. Aggófű koszorúval, angyalbojttal, boszorkánytalpon.

Európai Utas 29. sz. 1997/4.

